

De Passie in de Fransche Kunst der Middeleeuwen.

heeft zijn kruisweg afgelegd. De beulen hebben ruw zijn kleed afgerukt dat aan al zijn wonden kleefde. Nu zit hij uitgeput neer en er blijft hem slechts over te sterven. Als een uiterste bespottung en alsof hij in staat was te vluchten, heeft men hem handen en voeten gebonden. Het hoofd op den schouder gebogen, de armen gekruist, wacht hij; deze zittende Christus is geheel de Passie, samengevat in één beeld. Zooals hij daar zit, heeft hij alle heftigheid, alle smaad, alle dierlijkheid der menschen tegen zich zien woeden. Niets is aangrijpender dan dit beeld. De Christus aan het kruis heeft reeds den geest gegeven. Zijn oogen zijn gesloten, de centurio heeft hem juist de lanssteek gegeven. Maar de zittende Christus denkt en lijdt. Men moest dus de diepste moreele smart uitdrukken, die men zich kan voorstellen, te zamen met tot het uiterste opgedreven lichamelijk leed. Een zware opdracht die de oude meesters met hunne gewone vroomheid, hunnen gewonen eenvoud hebben vervuld.

De Grieken zouden voor zulk een taak: het vertolken van den doodstrijd van een God, het uitbeelden van een uitgeputten, afgebeulden God met doodzweet bedekt, zijn teruggedeinsd. Zij hielden er niet van de smart, die het evenwicht tusschen lichaam en ziel verbreekt, weer te geven. Alleen de schoonheid, de kracht, de kalmte moesten aan de menigte ter beschouwing worden gegeven, als navolgenswaardige voorbeelden van volmaaktheid. Die goden en helden van marmere zeggen tot den jongen mensch: Wees sterk en beheersch het leven, zooals wij. Maar de oude gothische meesters willen zeggen, dat de smart bestaat en dat het niets baat, of men al ontkent, dat zij de

schering in des levens weefsel is. Echter de smart uitbeeldend hebben zij de liefde willen verheerlijken: zij herinneren eraan, dat Jezus om der menschheidwille gestorven is: „liefde” blijft in de XVe zoowel als in de XIIIe eeuw de grondtoon der christelijke kunst.

In de kathedraal van St. Nizier te Troyes bevindt zich een der schoonste Christusfiguren. Zóó diep is de doornenkroon in het hoofd gedrukt, dat zij een tulband gelijk. Haren en baard vormen zware lokken, door het gestolde bloed verstijfd. De oogen drukken een smartelijke verwondering uit. Zóóveel wreedheid had hij niet bij Adams kinderen vermoed. Maar tegelijkertijd spreken het opgerichte hoofd, de fiere houding, van

de wil om te lijden tot het uiterste toe en het offer ten einde toe te brengen.

Niet alleen het lijden van Christus zelve, ook dat van zijn moeder brachten de middel-euwsche kunstenaars gaarne in beeld. Dit is natuurlijk, waar ook de mystieke

GRAFLEGGING IN DE KERK TE CHAOURCE.

schrijvers in hun overpeinzigen nooit de Moeder van den Zoon scheiden. Daar geen schepsel inniger aan Jezus verbonden was dan zijn moeder, kon ook geen schepsel meer lijden dan zij, De Compassie, het Mede-Lijden, der Maagd is de weerklank van het Lijden haars Zoons in haar hart.

De kunstenaars der XIVe eeuw begonnen reeds de „zeven smarten van O. L. Vrouwe” af te beelden, waarbij het van belang is op te merken, dat de XIIIe eeuw slechts de „zeven vreugden der Maagd” had willen kennen.

Onder deze smarten is er een, die vooral de belangstelling der kunstenaars wekt. Van het einde der XVIe eeuw af, ziet men de medelijdende Maagd verschijnen, de Pietà,